

AYAKKABI İMALATI

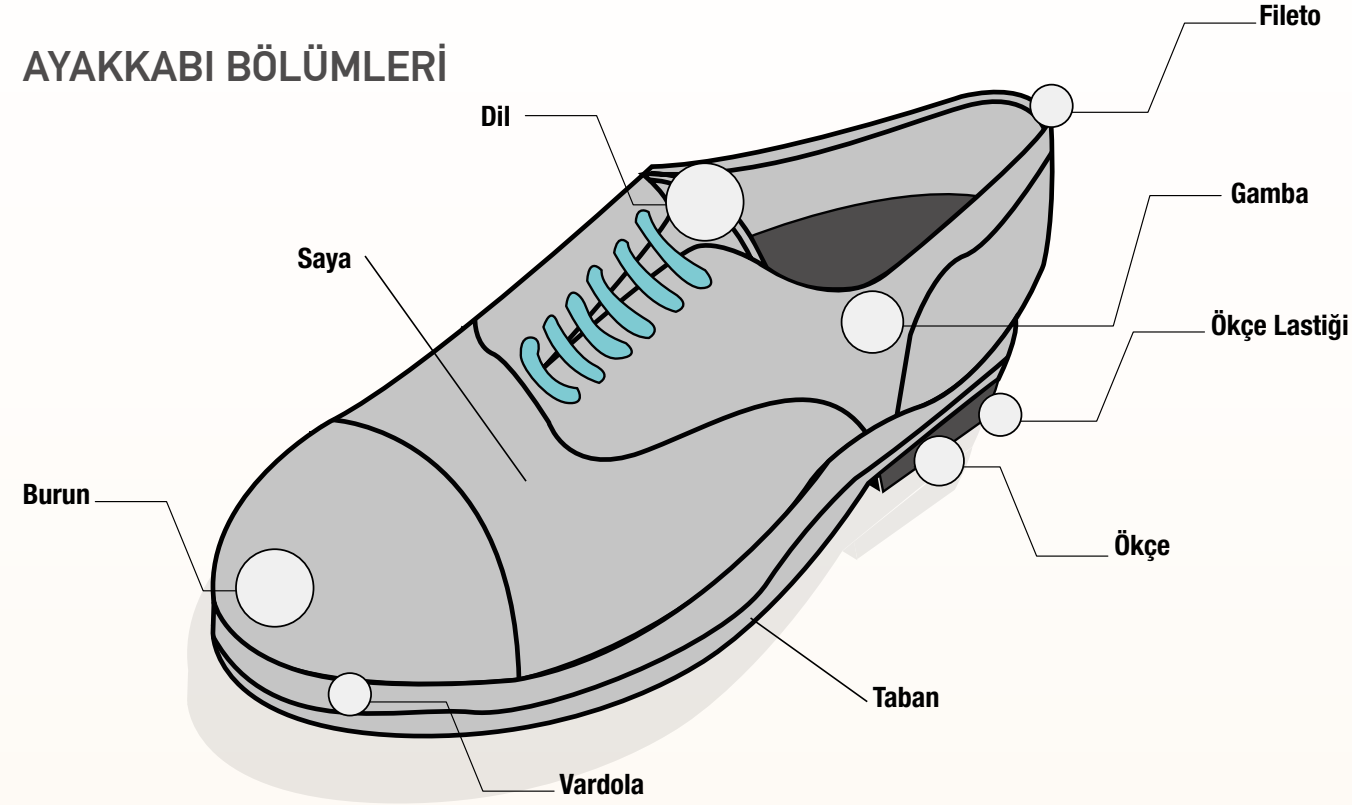
Ayakkabı Bölümleri, Üretim Teknolojileri, İmalat Yöntemleri, Üretim Aşamaları ve Aktörler

AYAKKABI

Çorabın dışında ayağa giyilen deri, lastik ve plastik hammaddeden yapılan her türlü ayak giysisine **ayakkabı** denir. Kalkınma Bakanlığı sektör sınıflamasına göre imalat sanayi, deri ve deri ürünleri sanayinin alt ayrımında yer alan sektör ürünlerini; terlikler, botlar (sanayi güvenlik askeri), çocuk ayakkabıları, kadın ayakkabıları ve spor ayakkabıları olarak gruplandırmak mümkündür.

Kaynak: Konya Ayakkabı-Tekstil Sektörünün Dünü, Bugünü ve Yarını 2017 Konya Ticaret Odası Eğitim ve Sağlık Vakfı

AYAKKABI BÖLÜMLERİ

Kaynak: Kalkınma Atölyesi Arşivi

NACE Kodu	NACE Tanımı	Tehlike Sınıfı
15.2	Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı	
15.20	Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı	
15.20.15	Deriden ayakkabı, mes, bot, çizme, postal, terlik, vb. imalatı (tamamıyla tekstilden olanlar ile ortopedik ayakkabı ve kayak ayakkabısı hariç)	Tehlikeli
15.20.17	Plastik veya kauçuktan ayakkabı, bot, çizme, postal, terlik, vb. imalatı (tamamıyla tekstilden olanlar ile ortopedik ayakkabı ve kayak ayakkabısı hariç)	Tehlikeli
15.20.18	Tekstilden ve diğer malzemelerden ayakkabı, mes, bot, çizme, postal, terlik, vb. imalatı (deri ve plastik olanlar ile tamamıyla tekstilden olanlar, ortopedik ayakkabı ve kayak ayakkabısı hariç)	Tehlikeli
15.20.19	Ayakkabıların deri kısımlarının ve ayakkabı parçalarının (kauçuk, plastik ve ahşap parçalar hariç) imalatı (üst ve alt parçaları, topuklar, vb. imalatı ile sayacılık faaliyetleri dahil)	Tehlikeli

NACE: Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması

Ayakkabı imalathaneleri üretim teknolojilerine göre üçe ayrılır

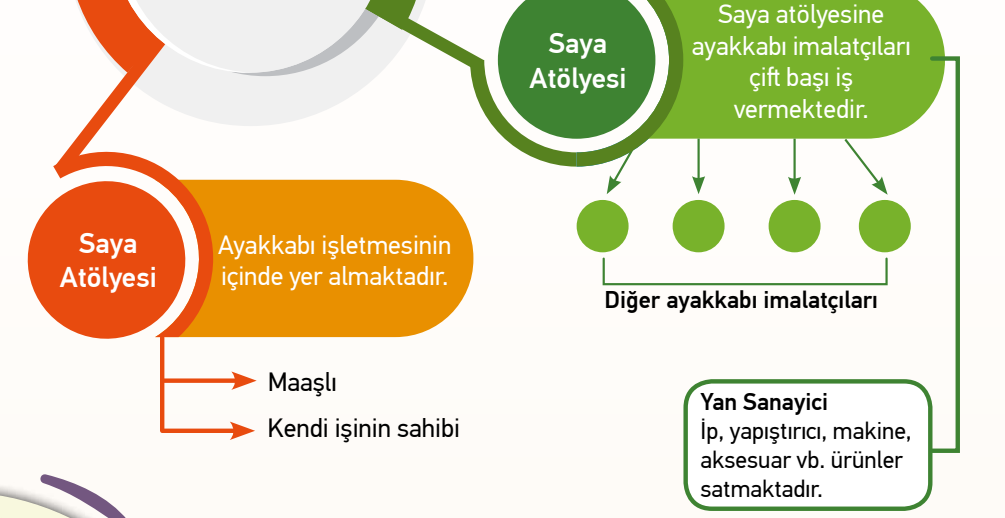
- **Klasik üretim yapan işletmeler:** Üretimin neredeyse tamamı, makine olmadan basit el aletleriyle yapılır.
- **Yarı makineleşmiş işletmeler:** Üretimde basit el aletleri yanında, yardımcı makineler de kullanılır.
- **Makineleşmiş işletmeler:** İmalatın her aşamasında makine kullanılmaktadır.

Türkiye'de ayakkabı imalatı yöntemleri

1. **Geleneksel üretimde,** saya ve taban farklı adımlarda yapılmaktadır. Montajları birbirine yapıştırma, dikime veya enjeksiyon yöntemleriyle gerçekleştirilmektedir.
2. **Enjeksiyon yönteminde** ise taban ve saya birlikte oluşturulur. Genellikle sentetik ayakkabılar bu şekilde üretilir.

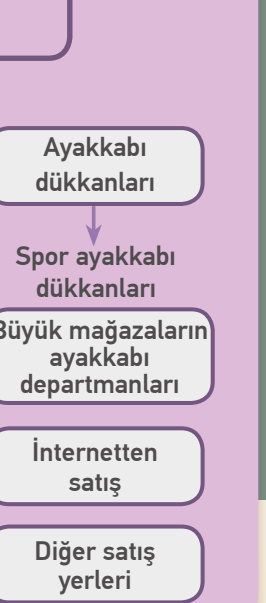
AYAKKABI İMALATÇISI

AYAKKABI PAZARLAMASI

AYAKKABI DAĞITIMI

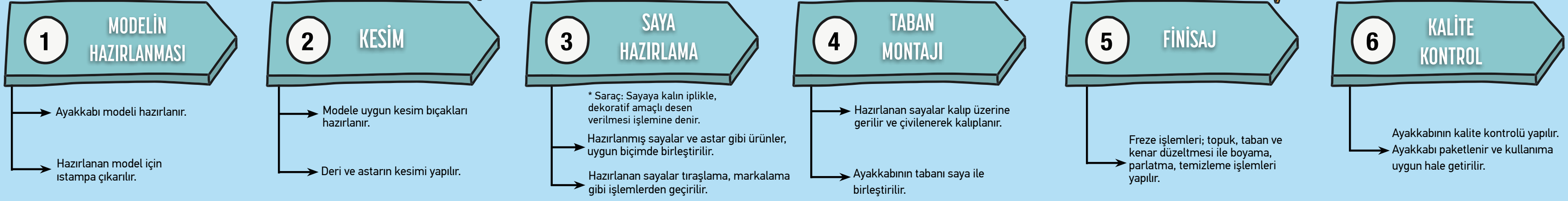
TİCARETİ

AYAKKABI İMALATI SÜREÇLERİ

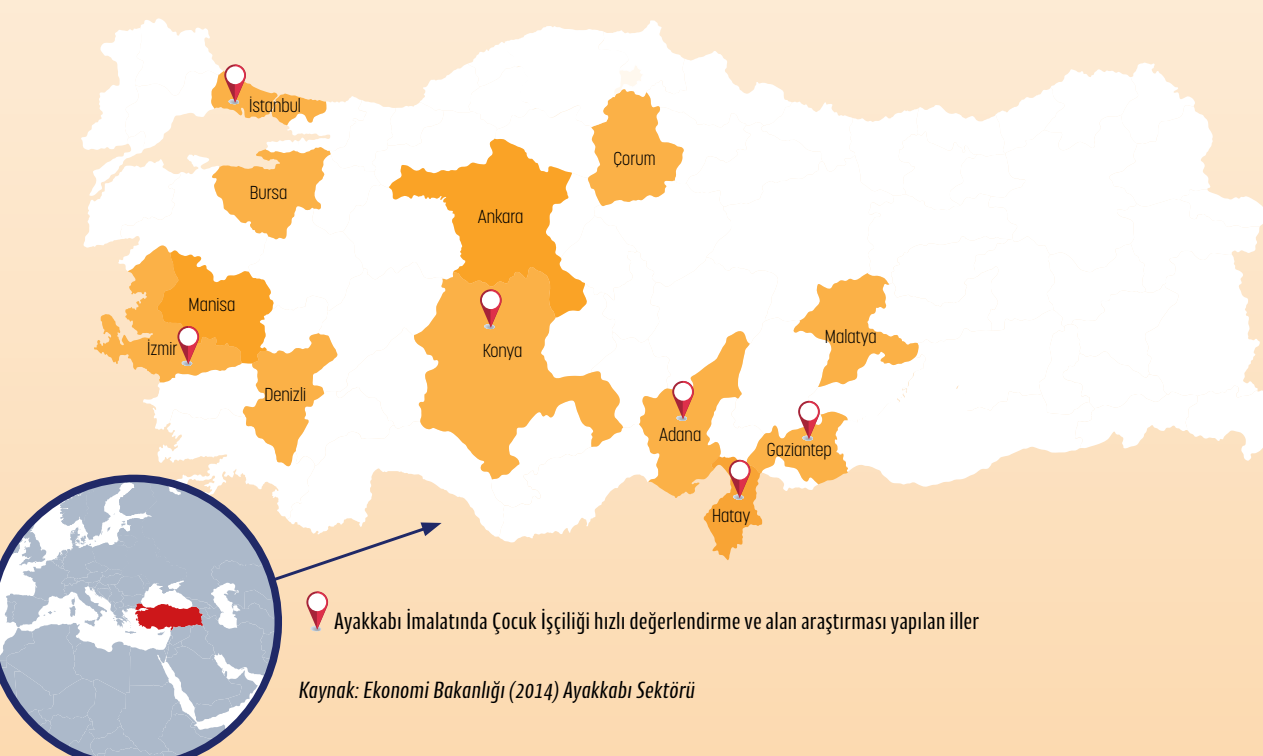

GELENEKSEL AYAKKABI İMALATI AŞAMALARI

Kullanılan makine ve aletler
Saya dikim makinesi, saya tıraş makinesi ve tıraş bıçağı yanında; masat, eğe, bıley taşı, makas, çekici, mermer, pergel, yapıştırıcı sürme makinesi, kıvrma makinesi, zımba makinesi, kapsül, pim ve aksesuar takma makinesi, çeşitli ipkiler ve yapıştırıcılar

Türkiye'de Ayakkabı Üretiminde Söz Sahibi İller

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı (2014) Ayakkabı Sektörü

2014

Türkiye'de yılda 280 milyon çift ayakkabı üretilmiştir.

AYAKKABI İMALATINDA BAŞLICA AKTÖRLER

Meslek Odaları, Esnaf ve Sanatkarlar Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları

Ayakkabı imalatı yapanların iki meslek örgütü mevcuttur; kişi imalat için şirket kurmuşsa ticaret ve sanayi odasına kayıt yaptırmaktadır. Şahıs işletmesi kurmuş ise esnaf ve sanatkarlar meslek odasına veya ticaret odasına kayıt yaptırmaktadır. Şirket sahipleri esnaf ve sanatkarlar meslek odasına kayıt yaptıramamaktadır. Esnaf ve sanatkar odalarının kurulabilmesi için belirli bir bölgede en az 500 sanatkarın bir araya gelmesi gerekir. Bu nedenle yalnızca ayakkabı imalatçıları ve sayacıların kurduğu esnaf ve sanatkar odaları olduğu gibi; ayakkabı tamircileri, ayakkabı satan mağaza sahipleri, deri işleyicileri gibi benzer işleri yapan esnaf ve sanatkarın da içinde yer aldığı esnaf ve sanatkar odaları da bulunmaktadır. Bazı ilçelerde oda kurma şartını sağlamak için her türlü meslek sahibinin yer aldığı karma esnaf ve sanatkar odaları da mevcuttur. Türkiye Umum Ayakkabıcular Federasyonuna bağlı 81 esnaf ve sanatkar odası bulunmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşları

- Ayakkabı İşçileri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği (Adana)
- Deri Tekstil Kundura Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (İzmir)
- Konya Sayacılar Derneği
- İstanbul Sayacılar Derneği
- Ayakkabı Yan Sanayicileri Derneği - AYSAĐ (İstanbul)
- Türkiye Ayakkabı Sanayicileri Derneği - TASĐ (İstanbul)
- Ege Ayakkabı Sanayicileri Derneği (İzmir)
- Konya Ayakkabıcular Derneği - KONAYDER
- İstanbul Spor Ayakkabıcuları Derneği
- Türkiye Ayakkabı Sektörü Araştırma, Geliştirme ve Eğitim Vakfı - TASEV (İstanbul)
- Aydın Ayakkabıcular Arastası Esnafları Derneği
- Anadolu Ayakkabıcular Derneği - ANAYDER (Konya)

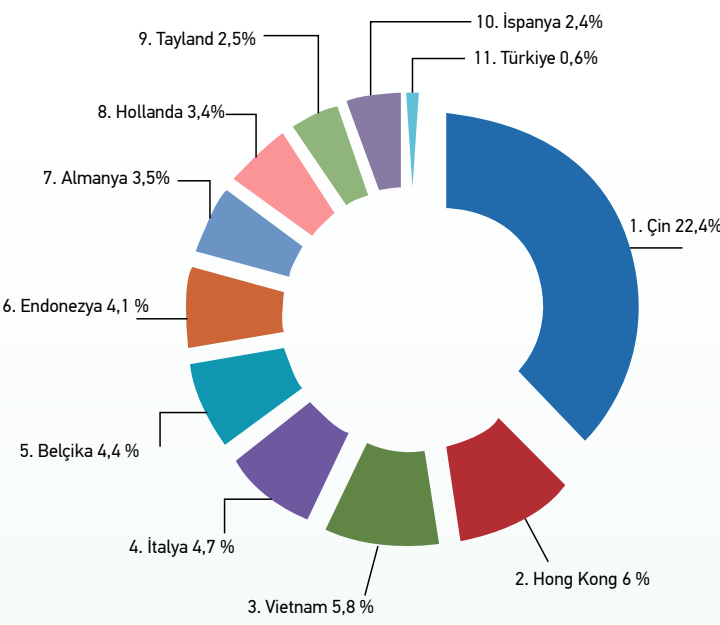
Kamu Kurumları

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
- Ekonomi Bakanlığı
- Sağlık Bakanlığı

Ayakkabıcular Sitesi

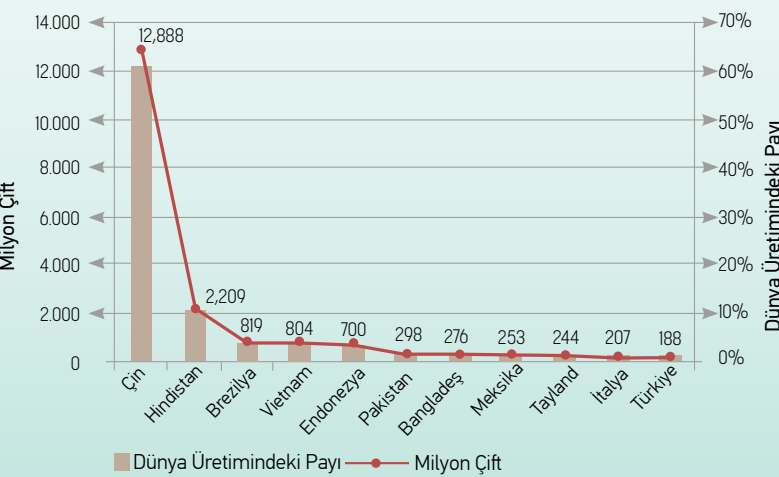
- Aykent Konya
- Aykosan - İstanbul
- Aymakoop - İstanbul
- Aykusan - İzmir
- Gatem - Gaziantep
- Ayakkabıcular Sitesi - Manisa

Dünya Ayakkabı İhracatında İlk 10 Ülke ve Türkiye

Kaynak: 2013 World Footwear Yearbook, Associação Portuguesa Ind. Calçado Componentes Artigos Pêlo Sucedaneos (APICCAPS)

Dünya Ayakkabı Üretiminde İlk 10 Ülke ve Türkiye

Kaynak: 2013 World Data Map, Associação Portuguesa Ind. Calçado Componentes Artigos Pêlo Sucedaneos (APICCAPS)

Dünyada yılda yaklaşık 25 milyar çift ayakkabı imal edilmektedir. Bu ayakkabıların yüzde 84'ü Asya ülkelerinde, yüzde 5'i Güney Amerika ülkelerinde, yüzde 9'u Avrupa ve Afrika ülkelerinde, yüzde 2'si de Kuzey Amerika'da üretilmektedir. Dünya ayakkabı imalatında ve ihracatında Çin birinci sırada yer almaktadır. Çin'in üretim kapasitesinin büyüklüğü, işgücü maliyetlerinin düşüklüğü, özellikle batı ülkelerini bu ülkeye yatırım yapması için avantajlı konuma sokmaktadır.¹ Genellikle orta ve düşük kalitede ayakkabı üreten Çin, 2016 yılında 47 milyar ABD doları ayakkabı ihracatı gerçekleştirmiştir.²

Dünyada 2000'li yıllarda yaklaşık 50 milyar ABD doları büyüklüğünde olan ayakkabı ithalatı 2014 yılında 131 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Dünyanın en büyük ayakkabı ithalatçısı konumunda olan ABD yılda yaklaşık 26 milyar ABD doları ayakkabı ithal etmektedir. ABD dışında Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Japonya en fazla ayakkabı ithal eden ülkelerdir.³

¹ Nilay Gökçaya Akyol (2016), *Ayakkabı İmalatı Yapılan İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Risklerinin Tespiti ve Kimyasal Maruziyetin Belirlenmesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü*

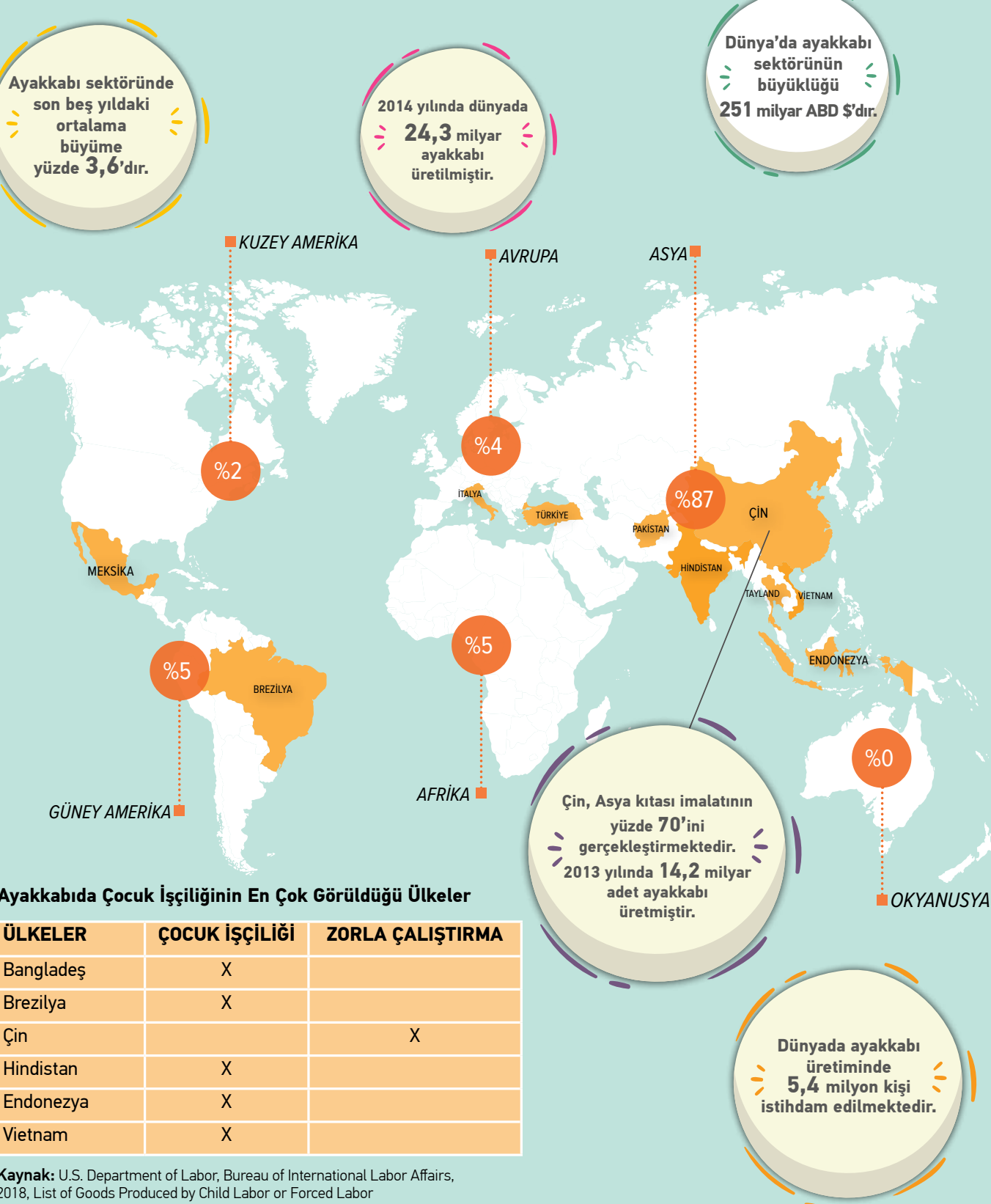
² <https://www.igeme.com.tr/ayakkabi-ihracati/> (Erişim tarihi 03 Ocak 2018)

³ Ekonomi Bakanlığı (2016), *Ayakkabı Sektörü*, (<https://www.ekonomi.gov.tr/porta/content/com/UCM/uuid/DocName-EK-171008>, Erişim tarihi 03 Ocak 2018)

DÜNYA'DA AYAKKABI İMALATI

Ayakkabı Üretiminde Söz Sahibi Ülkeler

Kaynak: U.S. Department of Labor, Bureau of International Labor Affairs, 2018, List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor

Türkiye'de ve Ayakkabı İmalatında Girişimci Sayısı Karşılaştırması (2009-2015)¹

Genel	Girişimci Sayısı					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Türkiye	2.483.300	2.321.979	2.591.082	2.646.117	2.695.131	2.677.316
Ayakkabı imalatı	4.996	3.986	4.794	4.928	5.051	4.878

Fotoğraf: Cemre Yeşkeçeli, Konya, Kasım 2017

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2014 yılı verilerine göre, deri ve deri mamulleri sektöründe 64 bin 553 kişi istihdam edilmiş olup 6 bin 767 işletme mevcuttur. İşletmelerin çoğu İstanbul, İzmir ve Gaziantep'te yoğunlaşmakta olup yüzde 53'ü İstanbul'da faaliyet göstermektedir. İzmir, Konya, Bursa, Ankara, Manisa, Denizli, Adana, Malatya, Çorum'un, İskilip İlçesi ayakkabı üretiminin yapıldığı diğer önemli merkezlerdendir.²

Ayakkabı sektöründe 2015 yılında 670 milyon ABD doları ihracat gerçekleştirilmiştir. İhracat yapılan başlıca ülkeler; Irak, Rusya Federasyonu, Almanya, Suudi Arabistan ve İngiltere'dir. Diğer ihracat yapılan ülkeler ise Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir, İtalya, Hollanda ve Libya'dır. 2015 yılında yaklaşık 794 milyon ABD doları ayakkabı ithalatı yapılmıştır. Bu ithalatın yarısı Çin'den yapılmıştır.³

Türkiye'de ayakkabı imalatı için yaklaşık 500 milyon çift kapasite bulunmakta olup, bunun yaklaşık yüzde 60'ına karşılık gelen 280 milyon çift ayakkabı üretimi yapılmıştır.⁴

¹ Türkiye İstatistik Kurumu online veri tabanı (2018)

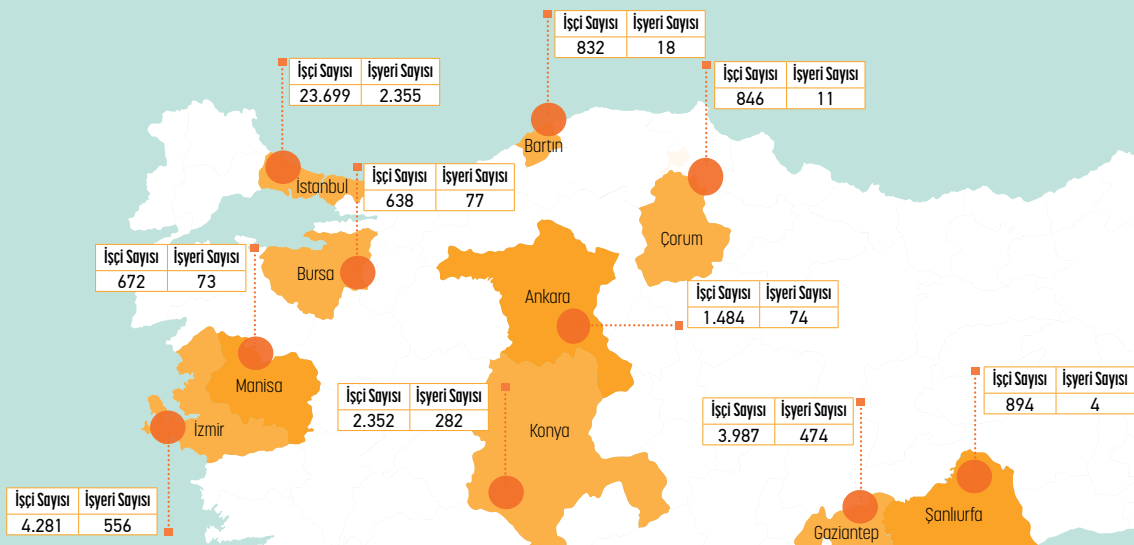
² Ekonomi Bakanlığı (2016) *Ayakkabı Sektörü*, s:1

³ Ekonomi Bakanlığı (2016) *Ayakkabı Sektörü*, s:3

⁴ Ekonomi Bakanlığı (2016) *Ayakkabı Sektörü*, s:1

TÜRKİYE'DE AYAKKABI İMALATI

Türkiye'de Ayakkabı, Bot, Terlik vb. İmalatında En Fazla SGK'lı İşçi Sayısı ve Kayıtlı İşyeri Olan 10 İl

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından sağlanan veriler

Türkiye'de Ayakkabı İmalatında İşyeri Büyüklüğü ve İşyerinde Çalıştırılan SGK'lı Sayısı (Aralık 2017)

İşyeri büyüklüğü	SGK'lı işçi sayısı	Dağılım (%)
1 kişi	1.094	2,4
2-3 kişi	2.886	6,4
4-6 kişi	3.664	8,1
7-9 kişi	2.897	6,4
10-19 kişi	5.728	12,7
20-29 kişi	4.782	10,6
30-49 kişi	6.032	13,4
50-99 kişi	5.546	12,3
100-499 kişi	8.465	18,8
500+ kişi	3.876	8,6
Toplam	44.970	100

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı'nın talebi üzerine Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından 5 Şubat 2018 tarihinde iletilen verilerden derlenmiştir.

Fotoğraf: Cemre Yeşkeçeli, Konya, Kasım 2017

AYAKKABI İMALATINDA ÇALIŞMA KOŞULLARI

Çocukların ayakkabı imalatındaki çalışma koşullarının iki ayrı üretim alanında ele alınması gereklidir; ayakkabı imalatı ve saya imalatı. Çünkü bu imalatların çok büyük kısmı farklı mekanlarda farklı işverenlerle gerçekleştirilmekte, kullanılan aletler, araçlar ve makineler de farklı olmaktadır. Çalışma koşulları güvenliğini kapsamında tehlike ve risklere değinilmektedir.

Çalışma Süreleri

Ayakkabı imalatı; ayakkabı model kalıplarının hazırlanması, deri veya kumaş materyallerin kesimi, sayanın hazırlanması, sayaya saraç veya aksesuar gerekiyorsa onların yapılması, ayakkabı tabanıyla sayanın birleştirilmesi, ayakkabının temizlenmesi, kalite kontrol ve paketlenme süreçlerinden oluşmaktadır. Sayılar genellikle imalatın yapıldığı fabrika veya atölyelerin dışında başka mekanlarda hazırlanmaktadır. İmalatta çocuklar taban birleştirme, temizleme ve paketlenme aşamalarında çalışmaktadırlar. Bir de imalatın bütün aşamalarında getir götür işlerini yapmaktadırlar.

Bu aşamalarda, saya ile tabanın birleştirildiği safhada çalışanlara "kalfa" adı verilmektedir. Ayakkabının birleştirilmesi geleneksel üretimde el emeği, modern üretimde ise makinelerle yapılmaktadır. Ayakkabı imalatında kalfalara genellikle, birleştirilen çift başına ücret ödenmektedir. Bu nedenle kalfalar, bir günde en yüksek ücreti kazanmak için uzun süre çalışmaktadırlar. Bu çalışma süresi genellikle günde ortalama 12-14 saate karşılık gelmektedir. Ayrıca siparişlerin yığılması ve zamana bağlı üretim yapılması durumunda, çalışma süresi daha da uzamaktadır. Diğer haftalık veya aylık ücretlendirme çalışmasında ise, çalışma saatleri günde ortalama 11-12 saati bulmaktadır.

Saya hazırlama ise -spor ayakkabıları dışında- genellikle küçük 3-10 kişilik atölyelerde, hatta bazen 1-2 kişilik atölyelerde yapılmaktadır. Spor ayakkabılarında üretim ölçeği büyük, kısmen makineleştiği için çok sayıda kişinin çalıştığı bant üretim biçiminde saya atölyeleri mevcuttur. Saya hazırlama bir-kiki ustanın yönetiminde genellikle çocukların çalıştığı bir düzenle gerçekleştirilmektedir. Alan bulguları sabah sekizde başlayan çalışmanın akşam sekize kadar devam ettiği, siparişlerin yığıldığı zamanlarda daha da uzun çalışma süreleri olduğunu göstermiştir.

Ayakkabı İmalatında Brüt Ortalama Ücret TL (Aralık 2017)

Daimi İşçi	Mevsimlik İşçi	Özel Sektör İşçisi	Kadın (K)	Erkek (E)	K+E Ortalama
2.050	1.777	2.053	1.967	2.072	2.050

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından sağlanan veriler.

Her iki üretim aşamasında haftada altı gün çalışmanın olduğu ifade edilmiştir. Yıllık izin, bayram izni gibi izinlerin olmadığı; sezon aralarında iş olmadığı için ücretsiz izin kullanmak durumunda kaldığı belirtilmektedir.

Ücretler

Ayakkabı imalatında ücretlendirme, ayakkabı imalatında yapılan işlere göre aylık, haftalık ve parça başı (çift başı) şeklinde yapılmaktadır. Ayakkabı imalatçıları saya işlerini çok büyük oranda, işletme dışında saya ustalarına parça başı yaptırmaktadır. Kendi işletmelerinde ofis elemanı, kesim, kalıba alma, finisaj, kalite kontrol ve paketlenme işlerini yapacak elemanları istihdam etmektedirler.

Ayakkabı imalatında tasarımcı ve ofis çalışanları genellikle aylık, saya için gerekli deri ve kumaş kesimi yapan işçiler haftalık veya aylık, ayakkabının kalıba alınması (montolama) genellikle kalfalar aracılığıyla parça başı veya haftalık; eğer işletme organize bir işletme ise aylık; finisaj, kalite kontrol ve paketlenme çalışanları ise haftalık veya aylık olarak ücretlendirilmektedir.

Saya hazırlama işi ise genellikle ayakkabı imalatı yapılan işletmeden hem mekan hem de kayıtlama bakımından bağımsız, kendi işinin sahibi saya ustaları tarafından taşeron, fason olarak yaptırılmakta; saya ustası bu imalatı genellikle işletme dışında parça başı (çift başı) olarak ücretlendirilmektedir. Saya ustası kendi yanında çalıştığı çırak, kol altı (çıraktan bir üst seviye), kalfa yardımcısı (masa kalfası, kalfadan bir alt seviye) ve kalfalara haftalık ödeme yapmaktadır. Sınırlı sayıda saya ustası organize olan işletmelerde aylık olarak istihdam edilmekte veya Hatay'da olduğu gibi ayakkabı işletmesinin içinde kendi hesabına o işletmeye ve/veya başka ayakkabı işletmelerine parça başı saya üretimi yapmaktadır.

Ayakkabı imalatında kayıtlı işçilerin ortalama brüt ücretlerinde daimi işçiler aylık 2050 TL, mevsimlik işçiler 1777 TL ücret almaktadırlar. Bu veriler bile ayakkabı imalatında kayıtlı işçilerin asgari ücretle çalıştığını göstermektedir.

Alan çalışması çocukların çırak olarak haftalık net 150-400 TL arasında ücret aldığı, kalfaların haftalık 350-700 TL arasında ücret kazandığını, ustaların ise 600-800 TL haftalık gelir elde ettiğini göstermektedir.

Çocukların atölyelerde yaptıkları işler kazanacakları ücret seviyelerini belirlemektedir. Henüz işe yeni başlanmış ve getir götür işi yapan çocuklar en düşük ücreti, biraz daha nitelikli iş yapan çırak çocuklar da en yüksek ücreti almaktadır. Çıraktan kalfaya geçiş sürecinde de ücret artmaktadır. Bu ücretler net ücret olup herhangi bir sosyal güvenlik veya emeklilik kesintisini kapsamamaktadır. Çünkü alan çalışanları özellikle çocukların ve gençlerin hemen hemen tamamının kayıt dışı istihdam edildiğini göstermektedir.

Ayakkabı İmalatında Ücretlerin İlere Göre Dağılımı (2017)

İl	Çırak	Kalfa	Usta
Adana	150-200 TL/haftalık	450-500 TL/haftalık	700-750 TL/haftalık
Gaziantep	100-250 TL/haftalık 200-350 TL/haftalık (kol altı)	400-600 TL/haftalık (kalfa) 350-500 TL/haftalık (kalfa yardımcısı)	500-600 TL/haftalık
Hatay	125-150 TL/haftalık	400-500 TL/haftalık	2500 TL/aylık
İstanbul	1000-1300 TL/aylık Türklerle 1000 TL/aylık Suriyelilere 900 TL/aylık	1700-2200 TL/aylık Makineci olarak çalışırsa 700 TL/haftalık	2000-3200 TL/aylık
Konya	100-300 TL/haftalık	400-700 TL/haftalık	600-700 TL/haftalık

Kaynak: Hızlı Değerlendirme alan araştırması bulguları

Kayıt Olma ve Sosyal Güvence

Ayakkabı imalatında spor ve terlik dışındaki imalatların çok büyük kısmı, emek yoğun çalışan orta ve küçük işletmelerdir. Ayrıca saya işletmelerinin de çok büyük kısmı küçük, hatta bazılan mikro ölçekli atölyelerden oluşmaktadır. Hatay'ın Antakya ilçesinde ayakkabı imalatına yönelik bir araştırma kapsamında görüşme yapılan firmaların çok yüksek oranda kayıtlı işçi çalıştırdığı firma sahipleri tarafından ifade edilmiştir.¹ Doğrudan ayakkabı imalatı olmamakla birlikte, TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketi verilerine göre Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı'nda kayıtlı istihdam oranı 2013 yılında yüzde 34 olarak tespit edilmiştir.² Altı ilde yapılan hızlı değerlendirme alan araştırması ve atölye ziyaretleri bu bulguyu her ilde doğrulamaktadır. Hatta 2011 yılından itibaren Suriyeli ve diğer göçmenlerin bu süreçte kayıt dışı katılmalarıyla, bu oranı oldukça yüksek olduğu ifade edilebilir. Organize sanayi bölgelerinde veya makineye dayalı büyük ölçekli üretim yapan firmalarda, denetime tabi markalara üretim yapan firmalar dışında ayakkabı imalatının büyük oranda kayıt dışı olduğu söylenebilir. Ayakkabı imalatı yapan işletmelerin ortak ve küçük ölçekli olduğu düşünüldüğünde kayıt dışılık oranı oldukça yüksektir. Özellikle saya atölyelerinde, kayıtlı herhangi bir işçye, bu araştırma esnasında rastlanmamıştır. Ayakkabı imalatında başta Suriyeliler olmak üzere, diğer tüm yabancı göçmen işçiler

kayıt dışı olarak çalışmaktadırlar.

Saya atölyelerinde hem saya işletmesinin hem de burada çalışan atölye sahibi dahil, işçilerin kayıt altına alınmaması veya kayıt altına girmek istememesinin temel nedeni; parça başı (çift başı) ücretlerin düşük olması, vergi ve işletme kayıt maliyetlerini karşılayacak gelir elde edememeleri ve saya üretiminin sürekli olmamasıdır. Çünkü saya atölyeleri ayakkabı imalatçıların kendilerine iş vermesi durumunda çalışabilmekte; özellikle siparişlerin yoğun olduğu dönemde zaman zaman fazla iş talebi gelirken özellikle sezon boşluğu olan dönemlerde yeterli iş olmadığı dile getirilmiştir. Ayrıca kira vergisi, muhasebeci

ücreti, gelir vergisi, sosyal güvenlik ödemelerinin bu kazançla ödenemeyeceği ifade edilmiştir. Hatta kayıtlı olan saya atölyesi sahipleri ne kendi BAĞKUR borçlarını ne de diğer vergileri ödeme imkanı bulabildiğini belirtmektedir. Ücretlerin düşük olmasının en önemli nedeni, markaların imalatçılara yaptığı fiyat baskısı ve özellikle başta Suriyeliler olmak üzere, yabancı göçmen işçilerin çok düşük ücretlere çalışıyor olması gösterilmiştir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tehlike ve Riskleri

Bu araştırma kapsamında ayakkabı imalat yerleri ile saya atölyelerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamında doğrudan ve detaylı incelenmesi yapılmamış; yalnızca görüşme esnasında işçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik genel durumun ne olduğu sorulmuştur.

Bildiği gibi ayakkabı imalatı İş Sağlığı ve Güvenliği ilişkisi İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği'ne göre İş Tehlike Sınıfları Listesi'nde 'İmalat' kısmında 15.2 NACE koduyla 'Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı' faaliyetleri TEHLİKELİ sınıfta yer almaktadır.³

Deri ve ilgili ürünlerin imalatı ile ayakkabı imalatına yönelik yayımlanan 2013-2014 yıllarına ait iş sağlığı ve güvenliği verilerine göre iş kazası sayısı ve iş kazası sebebiyle yaşanan geçici iş görmezlik verileri dikkati çekmektedir.

Fotoğraf: Cemre Yeşkeçeli, Konya, Kasım 2017

Ayakkabı İmalatında Çocuk İşçiliği

¹ Değer Akdeniz Kalkınma Ajansı (2014) *Ayakkabıcılık Sektör Raporu*, s. 23

² Sosyal Güvenlik Kurumu (2015), *Ayakkabı ve Terlik İmalatı Sektörü Sosyal Güvenlik Mevzuatı Açısından İşveren Rehberi*, (<http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/sosyal/2Ayakkabi.pdf>, Erişim tarihi 7 Şubat 2018)

³ İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tehlike Sınıfları Tebliği / İşyeri Tehlike Sınıfları Listesi (2012)